

בלבבי משכן אבנה

USA 718.521.5231

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245

דע את שמחתך

השמחה בחלקו • פרק יז'

הצורה שמחה בכל חלקי הנפש

ישנה עוד שלימות לדרגת השמחה בחלקו, כמו שכבר הוזכר, שמח - חמש, הם חמישה חלקי נפש. מי שהשיג את חלקו שלו, על כל חמישה חלקיו, הוא השמח ב- ה' הידיעה. אם הוא הגיע לחלקו ממש, אז יש לו שמחה גמורה. שמה השרשים של השמחה והעצבות מתאחדים, מדוע כי העצבות הרי תמיד מה היא רוצה, קביעה וקיימא. כאשר האדם הגיע לחמישה חלקי נפשו בשלמותם, יש לו את הקביעה וקיימא לפי שורשו, אבל זה לא סותר את העצבות. לכן בעומק השמחה שמה היא שלימה. כי יש לו את הקביעה והקיימא שהגיע לחלקו. לכן מונח שם בעומק שמחה שלימה, כי אין שמה סתירה של עצבות, שערקת ורוצה ליצור מצב של תמידיות. כי עשיר השמח בחלקו, חלקו קיים אצלו, והוא קביעה וקיימא. ושם זה נקרא (משלי טז, ז) גם אויביו ישלים אתו, בערכין דידן שהעצבות משלימה עם השמחה, אז לכן יש שם שמחה שלימה.

כל זה למי שבאמת הגיע לחלקו שלו, שאלה הם יחידים ממש. אך אצל כל בני אדם יש להם חלק, אבל זה חלק זמני. כי כאשר מתגלה כאן בעולם, כוח של עשיר השמח בחלקו, הרי אין כאן מציאות של חלק אחד שלם, שאפשר להיות שמח בו. מחמת שרוב בני אדם כמעט ללא יוצא מן הכלל, הם לא הגיעו לחלקם השלם.

מדוע רוב בני אדם לא שמחים בחלקם, כי לא ידוע להם אפילו, מהו חלקם. הם לא הגיעו לחלקם, אז הם לא יכולים להיות שמחים בחלקם.

לכל דבר יש מדרגות גם יותר חיצוניות, ויותר פנימיות. אבל המדרגה הפנימית, שהיא המדרגה שעליה נאמר: עשיר השמח בחלקו היא, שבעצם הוא הגיע לחלקו. אם הוא בעצם הגיע לחלקו, שם הוא שמח. זו המדרגה השלימה של עשיר השמח בחלקו.

דע את ביטחונך סוגיית הבטחון בגשמיות ובמכשירי הרוחניות

תכלית העבודה - הסרת המסך המבדיל של הגוף

יש כאן עניין דק, שהוא שורשי מאוד בכל מהלכי העבודה הפנימית. הצורה האמיתית שבנויה על העולם הפנימי, אינה בנויה באופן שאדם רוצה להשיג דבר מסוים ומשיג אותו, אלא תכלית העבודה בנויה על המציאות הברורה שלכל אדם יש נשמה ומעליה יש את הגוף שמעלים ומסתיר את אור הנשמה, וכל עומק העבודה הינו לזכך את מציאות הגוף כדי לגלות את אור הנשמה, שתהיה דבוקה בבורא ית"ש, בבחינת 'נפשי יודעת מאוד'.

הנשמה הינה חלק מהתורה הקדושה, ישראל ואורייתא וקודשא בריך הוא חד הם', וממילא העבודה בעומק הינה להסיר את המסך המבדיל של הגוף שמעלים את אור הנשמה.

כמובן שהדרך להסיר את המסך המבדיל, מתחילה ראשית בקיום דיני רמ"ח מצוות עשה ושמירת שס"ה ל"ת, אבל מעבר לכך, דייקא מגיע אופן של עמל ויגיעה כדי להזדכך. ועיקר הזיכוך, הינו באמצעות אור התורה, שגורם שני דברים בו זמנית - הסרת החושך, וגילוי ניצוצי ההארה של הנשמה מבפנים.

הרי שיסוד ותכלית עומק העבודה, להסיר את המסך המבדיל של מציאות הגוף ע"י קיום המצוות וע"י שעבוד מוחלט לקב"ה ותורתו, וכאשר האדם באמת עמל בתורה, יתכן שיעמול במסכת אחת יותר מכדי כוחו, אולם ההשגה שלו תהיה לגמרי בעניין אחר בתורה, ואין הכרח שזה יתגלה באותו מקום שהוא עמל. ה"גיעת" יכול להיות במסכת ברכות, וה'מצאת' שלו יהיה במסכת עירובין.

כלומר, מעיקרא ההשגה אינה בנויה על מהלך שהאדם עמל להשיג דבר מסוים ומשיג את מה שתכנן, אלא המהלך שונה בתכלית, ובנוי על ההבנה שכל יסוד העבודה של קיום המצוות בנוי על תיקון המידות של הנפש הבהמית, זיכוך כללות החומר בהתקדשות והיטהרות, ושורש כל העולמות של מידות, קדושה וטהרה, ולמעלה מכך עמל התורה למעלה מכדי כוחו - תכליתו להסיר את המסך של מציאות הגוף שמעלים את אור הנשמה.

כדי להשיג את הבקיעה למקום הפנימי, על האדם לעמול לכל הפחות מעט יותר מכדי כוחו [להתייגע יתר על כן - זו עבודה ליחידים ואינה מתאימה לכלל]. מי שעמל רק כדי כוחו, אין באפשרותו לבקוע למקום הפנימי, ויתכן שישגי תפיסה חיצונית של תורה ומצוות, אבל לעולם לא יבקע למקום הפנימי, אלא אם כן הקב"ה שלח לו ריבוי של יסורים שהם למעלה מכוחו, שזהו אופן נוסף של עמל למעלה מכוחותיו - מכח היסורים.

אולם הדרך המובחרת, הינה בחינת "אשרי הגבר אשר תיסרנו ק-ה ומתורתך תל-מדנו", היינו שיעקר השגת התכלית צריך לבוא מעמלה של תורה. זו הדרך שכבשוה רבים, והיא שורש כל הדרכים כולם.

חיבור התורה והנשמה

נמצא, שאופן העבודה מתגלה באופן שמלכתחילה האדם עמל לא על מנת להשיג דווקא את מה שהוא לומד [אף שגם את זה צריך לנסות להשיג מצד כוחות הנפש הבהמית והגוף], אלא התכלית האמיתית הינה להגיע לאותו זיכוך שאור נשמתו של האדם יתגלה לו, ועל ידי כך אור התורה יבקע אצלו באמת, עד שמכאן ואילך הוא יהפוך להיות כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, וממילא השגתו בתורה תהיה באופן שונה לחלוטין מההשגה שנתראית על פני שטחיות הדברים.

דרגת הלימוד שאדם מגיע אליה באופן זה, שונה לחלוטין מלימוד שמבוסס על ריבוי כשרון, כגון בעל זיכרון או כשרון מופלג שבכוחו לחדש כהרף עין, לחלק, לחבר, לצרף ולחשבן את הדברים באופן נפלא, ואפילו שונה מאדם שעיקר השגתו הגיעה מכך שחזר ק"א פעמים [על אף שבוודאי אף החזרה ק"א פעמים הינה חלק מהעמל], אלא צורת ההשגה הינה מחמת שאור נשמתו האיר לו והתורה והנשמה מחוברים הדדי, ובכך הוא זוכה לאור חדש של תורה וללכת לאורו יתברך שמו.

מעשה, ברור ופשוט שמהלכי העבודה הפנימית אינם יכולים להיות בנויים על מהלכי השתדלות, כיון שהעבודה הפנימית של העולם הרוחני בנויה דייקא על עבודה שהיא מעבר לכוחותיו, והרי זה שונה בתכלית מכל מהלכי הגשמיות.

בחיצוניות, ההגדרה של שינוי זה הוא מחמת כך שברוחניות הקב"ה תובע לע"מול הרבה ובגשמיות הוא תובע לעמול מעט כיון שאין זה עיקר העבודה אלא קנס.

אולם בעומק, ישנו הבדל מהותי בין צורת העמל בגשמיות וצורת העמל שמתגלה ברוחניות. צורת העמל בקומה של רוחניות, יסודו זיכוך, ולפיכך כאשר חל הזיכוך הזה בקומת נפשו של אדם, עליו דייקא נאמר 'יגעת ומצאת'.

ובעומק הדק יותר, גם בעמל של גשמיות, תיתכן אפשרות של עבודה רוחנית. כלומר, כאשר האדם טורח במצוות סוכה, לולב או מצה, ברור לחלוטין שיש בזה גם זיכוך של הגוף ובקיעה לנפשו, אולם אפילו אם אדם טורח לפרנסתו כפשוטו

ממש, "יצא אדם לפעלו", אך הוא עמל לא ממקום הכפירה שבנפש, היינו שתכלית העבודה שלו בגשמיות איננה רק במבט של השתדלות שיסודו מצד קנס, אלא מתוך תוקף של רוחניות, באופן שהוא מחזק את אור האמונה כפי שהוזכר לעיל, ועמל הגשמיות שלו הינו בבחינת "טוב תורה עם דרך ארץ שיגיע שניהם משכחת עוון", מתוך כוונה נאצלת של האדם [איש לפי ערכו ולפי דרגתו] להחליש את כוחות הגוף כדי שישתכח שורש העוונות כולם שהיא האכילה מעץ הדעת, הרי שגם בזה יש ניצוץ של עבודה רוחנית.

כאשר מבינים כיצד היא צורת העבודה הפנימית, על מה בנויים מהלכי העולם הפנימי, מבינים שכל עניינם של העמל והגיעה הינו להגיע למציאות של זיכוך, למציאות של יציאה מחיי גוף וכניסה לעולם של נשמה.

העמל הנצרך - מעט יותר מכדי מכוחו

עם זאת, חשוב להדגיש ולהציב בזה גבול דק ועדין. כאמור, אדם שיעמול כפי כוחותיו בלבד, לעולם לא יבקע לעולם הפנימי. אמנם תהיה לו תורה, יהיו לו מצוות, ואף יקבל על כך שכר, אך לעולם לא יגיע לעולם הפנימי. מאידך, רובא דעלמא אסור להם לעמול למעלה מכוחותיהם, כי הם עלולים ליפול ולהישבר. ולפיכך הדרך הנכונה היא, לעמול מעט יותר מכדי כוחו, וכך יוכל לבקוע את נקודת הגוף ולהעלים את המכסה המעלים.

אמנם לכאורה מתעוררת על כל המהלך הנ"ל שאלה בסיסית. לכאורה יש כאן תרתי דסתרי, שהרי אם האופן לבקוע לנשמתו היה מגיע ע"י עמל כדאי כוחו, כמובן שניתן לעמוד בזה, אך אם צריך לעמול מעבר לכוחו, וזהו האופן היחיד להגיע לזיכוך, כיצד ניתן להשיג דרגה זו, הרי זה למעלה מכוחו?

אכן בהגדרה חיצונית היה ניתן לתרץ, שעמל למעלה מכוחו יכול לבוא לידי ביטוי במיעוט שינה, אך ישנו חשש סביר שאדם אשר ינהג כך, עלול להתמוטט.

■ מהספר הקרוב "בלבבי-ביטחון" מהשיעור תפילה 113 בטחון ברוחניות

דע את מידותיך
הדרכה מעשית אש כבוד

כח הרע שבמדיה
כח המשיכה אחר המדיה
ציפתה לישועה

הכרת הכוחות שמחה

חינוך ילדים
חיים עם השי"ת

ספר נפש החיים
שער ד' תמצית דבריו

איסור והיתר
מלאכות במועד חגיגה

שיעורי מורינו הרב שליט"א
מופיעים ב"קול הלשון"

ישראל

073.295.1245

1 < 1

USA

718.521.5231

2 > 4 > 12 > 1

דע את שמחתך השמחה שבתפארת · פרק יח'

לפלוגי, הגאווה באה ומשתמשת באותו כוח, על מנת לנצח את פלוגי.

אבל מה קורה כאשר אנחנו לוקחים את עצם כוח הנצח בשורשו, בלי ההלבשה של הגאווה שבו, שם זה הפוך, אם אני אנצח אני אהיה מנוצח, אז אני לא אהיה נצחי. אבל אם אני אשמח בניצוח שלי, אז אני יכול לחיות עם מי שמתנגד אלי, אז תמיד אהיה קיים.

יש שני אבחנות איך אני יכול להיות תמיד קיים: או שאני מבטל את כל מי שמתנגד אלי, או שאני מבטל את נקודת ההתנגדות.

כשאני שמח במה שמנצחים אותי, אז השמחה מתגלה מכוח כך שאני יכול להכיל את מי שהפוך ממני. זוהי אבחנה שנקראת שלום. השמחה נובעת מזה (ישעיהו יא, ו) שגר זאב עם כבש, וגדי עם נמר ירבץ. זה שמחה שעליה נאמר שמי שמנוצח הוא שמח. אין כוונת הדבר שמה שהוא מנוצח הוא שמח, כי כיוון שניצחו אותו הוא שמח בהשפלה שלו. אלא הוא שמח ביכולת שלו להכיל את מי שמתנגד אליו.

זה ההגדרה שהקב"ה כביכול שמח, שנצחוני בניי. כביכול, בורא העולם ברא את העולם, בשעה שהוא בורא את העולם הוא בורא עליו בחירה, שיכולים כביכול לעשות נגד רצונו. מצד כך הקב"ה גוזר, וכביכול צדיק מבטל (מועד קטן טז, ב). זה נקרא נצחוני בניי. וכן על זה הדרך כמה פעמים בלשונות חז"ל. מהו ה- נצחוני בניי, שהקב"ה כביכול שמח, כאשר הקב"ה ברא את העולם הוא שמח במעשיו, ישמח ה' במעשיו (תהלים קד, לא). מכח מה הוא שמח, הוא שמח בעצם כך כביכול, שהוא בורא דבר שמתנגד לו. כביכול. זה עומק השמחה שמונחת בבריאה.

מזה נובע השורש של הדברים שמי שנאמר בו: בגדי כהונה לכבוד ולתפארת הוא אהרן הכהן, שבו נאמר וראך ושמח בליבו (שמות ד, יד). שהוא שמח, במה שמשה קיבל ולא הוא קיבל. יש הבנה פשוטה, הוא אהב אותו ורצה בטובתו של משה. אך האבחנה היותר עמוקה, מחמת שהוא מנוצח. משה ואהרן הם מידת נצח ומידת הוד. אני מוכן להודות בזה שהוא ניצח אותי. בזה גופא אני שמח. מאיפא נבעה השמחה של וראך ושמח בליבו, מאותו מקום פנימי שהשמחה נובעת מזה שאני מנוצח. ■

המשך בע"ה שבוע הבא מסדרת דע את ביטחונך

(בבא מציעא נט, ב), אפילו הכי הוא שמח. אך מידת בשר ודם מתגלה בו, שכאשר הוא מנוצח הוא שמח. כאשר נוצחים אותו הוא עצב. אצל הקב"ה יש גילוי, שבשעה שמנצחים אותו, הוא שמח. הרי זה ברור, שאין כוונת הדבר שעל אף שניצחו אותו כביכול, הוא שמח. אלא בגלל שניצחו אותו לכן הוא שמח. אם כן לפי זה אנו צריכים להבין מהו הגילוי של השמחה שמתגלה באדם בעת הניצוח, ולהבין את השמחה שקיימת למעלה כביכול בעת שהוא מנוצח, שזה השמחה העליונה שבה אנחנו צריכים להידיבק.

שמחה שנמצאת אצל בשר ודם, בשעה שמנוצח הוא שמח, מדוע, כהגדרה שורשית מאוד, כל אדם יש לו רצונות, בשעה שהרצון מתמלא, הוא נעשה שמח. לכל אחד ואחד מאתנו, יש ריבוי גדול מאוד של רצונות, בשעה שכל אחד מהרצונות שלו מתמלא, הוא שמח. זו המציאות. אדם רצה דבר פלוגי, והרצון התמלא אז הרצון גרם לו לשמחה. לפי זה ההבנה הפשוטה, בשעה שאדם מנוצח הוא שמח, מדוע הוא שמח, כי הרצון התמלא, ובשעה שהרצון התמלא לכן הוא שמח. זה הגדרה של שמחה.

בני אדם בשעה שהם שמחים, מכוח שהם ניצחו, כלומר זה לאו דווקא ניצחון במלחמה. כוונת הדבר שהיה לו רצון, והיה איזה שהיא התנגדות לאותו רצון, שיצא מהכח אל הפועל, והוא ניצח את אותה התנגדות, מכאן נולדה לו שמחה. זו השמחה שבשעה שאדם מנוצח, נולדה בו שמחה. סדר בשר ודם בשעה שמנוצח שמח, כשמנצחים אותו הוא עצוב. מאיפא נובע העומק שבשעה שמנצחים אותו, הוא עצוב, הרצון שלו לא התמלא. בשעה שהוא ניצח, הרצון שלו נראה לו כמתמלא.

אם כן, מהו המדרגה שנקראת שמח בניצחון, מאיפא העומק שאדם רוצה לנצח, וודאי יש אבחנה שזה נובע מהגאווה של הנפש, אך מצד תפיסה פנימית, אדם רוצה לנצח, כי הוא רוצה להיות מחובר לנצח. כל דבר שיעמיד אותו להתנגד לאותה נצחיות, אז היא עוקרת לו את עצם ההווייה שלו. היא לא עוקרת לו את הפלוגי אם הוא ניצח אותו או לא, עצם מידת הניצוח בנפש מכריחה את הקיום שלי. כי אם אני לא ניצח, אז אני לא אהיה קיים לנצח. האור הפנימי בנפש, מהיכן הוא נובע, מעצם כך שאני רוצה להיות נצחי. נצח ישראל לא ישקר (שמואל א טו, כט). אך כיוון שזה מתלבש על ההתנגדות

עד כה נתבאר בארוכה שיש שמחה בהווייה, יש שמחה בתהליך, וכל חלקי השמחה שנתבארו בהרחבה. עכשיו נבוא לבאר פנים נוספות, במדרגה שנקראת שמחה.

הנה מבואר בחז"ל (אבות דרבי נתן ל"ד, שיר השירים רבה א, א) שיש עשרה לשונות של שמחה. היא נקראת: ששון, שמחה, גילה, רינה, דיצה, חדווה, צהלה, ותפארת, עליצה. [לגירסת הגר"א עליסה, ולחלק מהגרסאות גם סוכה זה שם של שמחה]. נתבונן עכשיו על לשון אחד של שמחה, תפארת נקראת שמחה, לפי פשוטם של דברים צריך הבנה גדולה, איפה מתגלה שמחה ותפארת, היכן הצירוף שלהם יחד. הבגדים נאמר בהם לכבוד ולתפארת. באישה נאמר (פסחים קט, א) שמשמחה בבגדי צבעונין, אך היכן מתגלה שמחה באופן שנקראת תפארת.

מהו האבחנה של תפארת, כמו שאומרים רבותינו, כל תפארת עניינה, שלל גוונים הפכים, שמצטרפים אהדדי, זה נקרא תפארת. על דרך שנאמר בכתוב לענין בגדי כהונה לכבוד ולתפארת (שמות כח, ב), מהי התפארת, כאשר אני מצרף שני דברים יחד. מהי השמחה שמונחת בתפארת, שאני כולל את הצד המתנגד אלי. על זה חלה נקודת השמחה.

בבגדי כהונה הותר בהם שעטנו, שעטנו יש בו דין שאסור ללבוש אותם ביחד. אם כן מדוע בבגדי כהונה מותר ללבוש שעטנו, כי בבגדי כהונה נאמר בהם לתפארת, הם יכולים לחבר שני הפכים. זה התפארת. תמיד כידוע מדברי רבותינו שעטנו זה שטן - עז (ריקאנטי ויקרא יט, יט), זה נקודת ההתנגדות, שטן נקרא שטנה, הוא תמיד עומד על אם הדרך ומתנגד. כשנאמר בבגדי כהונה שמותר ללבוש שעטנו, זה נובע מהדין שנקרא תפארת. זה נובע מהתפיסה שאני מכיל את מי שמתנגד אלי.

השמחה שבניצוח

נקדים בזה עוד את לשון הגמרא (פסחים ק"ט, א) מאי דכתיב למנוצח מזמור לדוד, זמרו למי שנוצחין אותו ושמח, בא וראה שלא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם, בשר ודם מנוצחין אותו ועצב, אבל הקב"ה נוצחין אותו ושמח, שנאמר ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו ע"כ. היינו שהקב"ה מידתו שאפילו שבשעה שנוצחים אותו, בבחינת נצחוני בניי

תלמוד תורה • לשמוע ללמוד וללמד

בספר של אביו זולת מצות כבוד אב, מזכה את אביו במצוה ללמד את בנו תורה, ואם יש חיוב על כל הדורות כולם, יוצא שאם הוא צאצא של אחד מחכמי ישראל ולומד את תורתו מזכהו לאחר מיתתו במצוה ללמד תורה את יוצאי חלציו, וא"כ הרי זה בבחינת 'מכבדו במותו' במה שמזכהו בזה.

ויתר על כן, אדם יכול לקבל תורה מרב וכדפסק הרמב"ם שכל חכם מישראל חייב ללמד תורה את התלמידים [בלשון הרמב"ם משמע שרק מי שהוא כבר תלמיד יש לרב חיוב ללמדו אבל לא שמעיקרא הרב מחויב ללמד כל איש מישראל].

ויש לדון אם בי"ד מצווים ללמד תורה כדמצינו לגבי מילה שמ"ח חויבים למול היכא דלא מהליה אבוה, ויש לחלק דהתם כיון שערלה זה פגם, הרי בי"ד מחויבים לסלקו מהכריתות שבערלה, משא"כ ת"ת שיכול לדאוג ללמד את עצמו לכשיגדל, ויש מן האחרונים שלמדו שבי"ד באמת מחויבים ללמדו כשלא לימדו אביו, וזה זולת דין חכם מישראל, גם בי"ד אחראים לדאוג שכולם ילמדו תורה.

ויתר על כן מתקנת יהושע בן גמלא יש דין נוסף שיהו מושיבים לתלמוד תורה בכל פלך ופלך ומבואר בגמ' בב"ב דף כ"א שהיו נוטלים שכרם מהציבור, ומבואר שמעת התקנה, יש על הציבור חיוב לדאוג לתלמוד תורה של בני הציבור, [וכהיום יש לדון בזה למה חזרו ליקח ממון מכל אב] וחויב זה הוא מעין מה שדייני גזירות נוטלים שכרם מתרומת הלשכה, והיינו שמונח כאן הגדרה חדה שמה שתיתקן יהושע בן גמלא אינו רק שבפועל יושיבו מלמדי תינוקות בכל מקום, אלא יסוד התקנה היתה שהציבור חייב לפרנס את המלמדי תינוקות, ואחרי שאפשר לתבוע מהציבור לפרנסם, קבע בתקנה החיוב בפועל להושיב מלמדי תינוקות בכל מקום.

יתר על כן, האופן הנוסף - כשהוא לא למד מאביו תורה הרי שהוא חייב למילף נפשיה, וכמו שנתבאר שמחויב למילף נפשיה מדין 'לשמוע', כלומר, לדאוג לקבל תורה מאחרים.

ובאמת בטעם הדבר, הראשונים שם בכתובות לא ביארו את הדבר, ולכאוף יסוד הדין הוא שהרי יש דיון בסוגיא בגיטין האם עבד נחשב ישראל וחסר ביהדותו או שמעיקרא אינו ישראל גמור, וי"ל שלהצד שאינו ישראל גמור דינו כעכו"ם שאסור ללמדו תורה שהתורה כמאורסה לישראל, ועכו"ם שלמד חייב מיתה, ולענין זה נשאר דינו כעכו"ם, וא"כ בפטור אשה ועבד שוויים, אבל באיסור ללמד הטעם באשה שונה מהטעם בעבד וכמו שנתבאר.

ויש להעיר שאף שבנשים גופייהו אינן חייבות ללמד בנם תורה אך נאמר בקרא "אל תטוש תורת אמך", ויש מן האחרונים שאמרו דאף שאין חייבת מ"מ ממידת חסידות היא מלמדת את בנה ובי"ח רושלמי יש שאי"ז כלל הדין 'ללמד' של מצות תלמוד תורה, אלא 'אלו המנהגות'.

אופני קיום הדין 'לשמוע' - קבלת התורה מאחרים

ועתה נתחיל לחשבן את הסוגיא בקצרה - ביחס לדין 'לשמוע' שנתבאר שהאדם מקבל תורה, מי הם החייבים ללמד את האדם, וכמובן ראשית זה אביו, וכן מאבי אביו לחד מ"ד, כמו שמבואר בגמ', ובאמו - לפי חלק מהאחרונים שהובא לעיל יש מידת חסידות שתלמדנו, ולענין אבי אמו הכס"מ מסתפק אם הוא חייב ללמדו, ויתר מכן חבירו.

ויתר על כן, הרי מבואר בגמ' שכל המלמד את בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו למדו לו, ולבנו ולבן בנו עד כל הדורות, ומשמע שהצורה היסודית היא שאדם צריך בעצם ללמד לבן בנו וכו' עד סוף כל הדורות כולם ולכן צריך לחדש שאף כשמלמד את בנו, כיון שמכחו ילמדו כל הדורות הלאה, זה מזה, הרי שיש לו מעלה כאילו הוא לימד את כל הדורות. ויש אחרונים שנקטו שגם בפועל יש חיוב עד דור רביעי, ומשורש דברי הכס"מ משמע שיש חיוב בפועל על כל הדורות כולם כפי האפשר, והעצמות יוסף כותב שיש מצוה בדבר ולא חיוב.

ועפ"י יש לדון דלכאוף בעיקר המצוה ללמד בנו תורה שבע"פ [באופנים דנקטינן שיש חיוב האב ללמדו - לא רק תורה שבכתב אלא גם תשבע"פ] הרי הוא יכול ללמדו בין בע"פ בין בכתב, ולפי"ז כשהאב מחבר ספר ובנו לומד בספרו הרי אביו מקיים בזה מצות תלמוד תורה ללמד את בנו תורה, ויתכן שאף אחרי מותו אם לומד

וא"כ, כל סדר הדברים שנתבאר עד השתא זהו האופנים של החיוב מדין 'לשמוע'.

■ [המשך בע"ה שבוע הבא מהשיעור יורה דעה_005_תלמוד תורה סימן רמו לשמוע ללמוד וללמד]

בלביפדיה מחשבה

יום ד' 20:30

רח' קדמן 4

חולון

לפרטים 050.418.0306

בלביפדיה עבודת ה'

יום ג' 20:30 בדיוק

רח' הרב בלוי 33

ירושלים

לפרטים 052.765.1571

ישראל 073.295.1245 • USA 718.521.5231 2>4>12

להצטרפות לרשימת העלון | לכל ענייני העלון bilvavi231@gmail.com

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים • הפצת ספרי קודש רח' דוד 2, ירושלים 02.502.2567

03.579.3829 ספרי אברמוביץ רח' קוטלר, 5 בני ברק

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ משלוח ברחבי העולם 03.578.2270 books2270@gmail.com